

Ota kantaa –kysely 2

23.10.-6.11.2020

Kaavan käsite- ja tietomallit Yleis- ja asemakaavan koodistot

Asema- ja yleiskaavojen tietomallit –projekti

10.12.2020

Kysely kaavan tietomallin määrittämisestä

28.10. - 11.11.2020

- Kommentoinnin kohteena:
  - käsittemallin kehitetty versio, siihen liittyvät käsitteet ja niiden termit ja määritelmät
  - Looginen tietomalli (UML-kaavio)
  - Yleis- ja asemakaavassa sovellettavat koodistot
- Kommentoitava aineisto:
  - [Kaavan käsittemallin päivitetty versio kaaviona](#) (sis. termit ja niiden määritelmät)
  - [Kaavan käsittemalli](#) ja [koodistot](#) Yhteentoimivuusalustalla
  - UML-kaavio GitHubissa
- Havainnollistava materiaali:
  - esimerkit tietomallin ja koodistojen soveltamisesta yleis- ja asemakaavoissa ja tiedon hyödyntämisessä

Kyselyn vastaajat

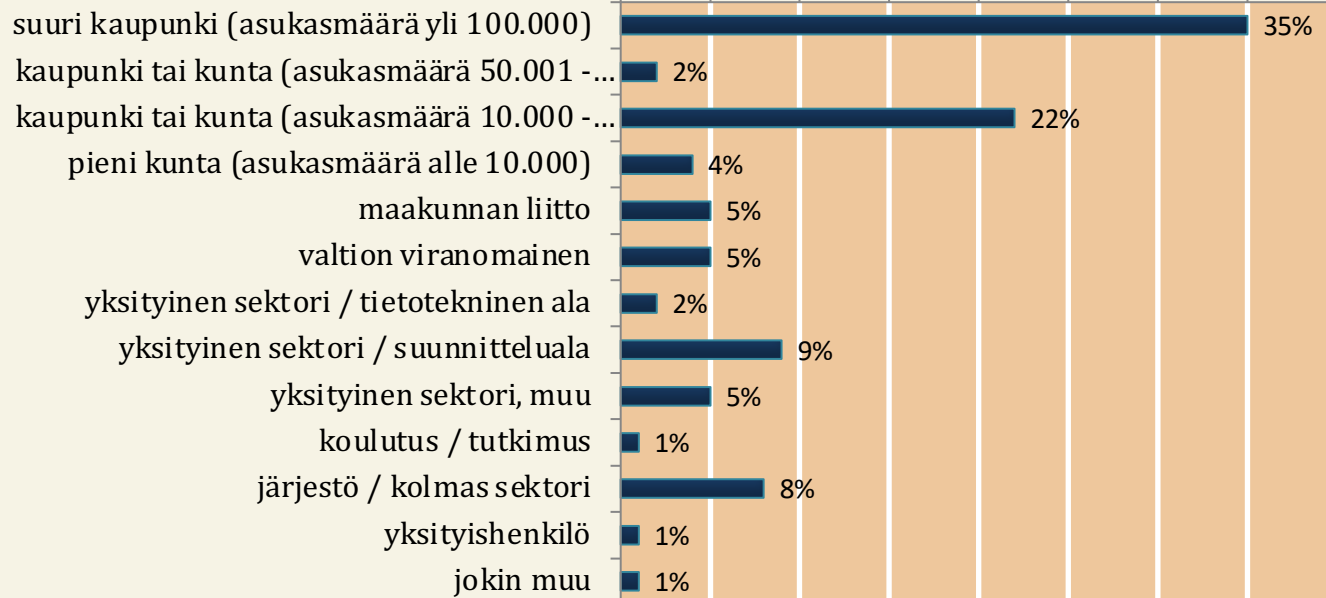
Vastaajat

- Suuret kaupungit painottuvat vastaajajoukossa
- Tietomallinnuksen asiantuntijoita vastaajissa 12 %, kolmannes osaa soveltaa, ensi kertaa tietomallin kanssa tekemisissä 17%
- Eri alojen asiantuntijoita monipuolisesti, mutta rakennusvalvonta, liikennesuunnittelu ja kunnallistekninen suunnittelu niukasti edustettuna
- Yleis- ja asemakaavoitus tasavahvasti mukana
- Koulutuksen ja tutkimuksen edustajia ei juuri tavoitettu

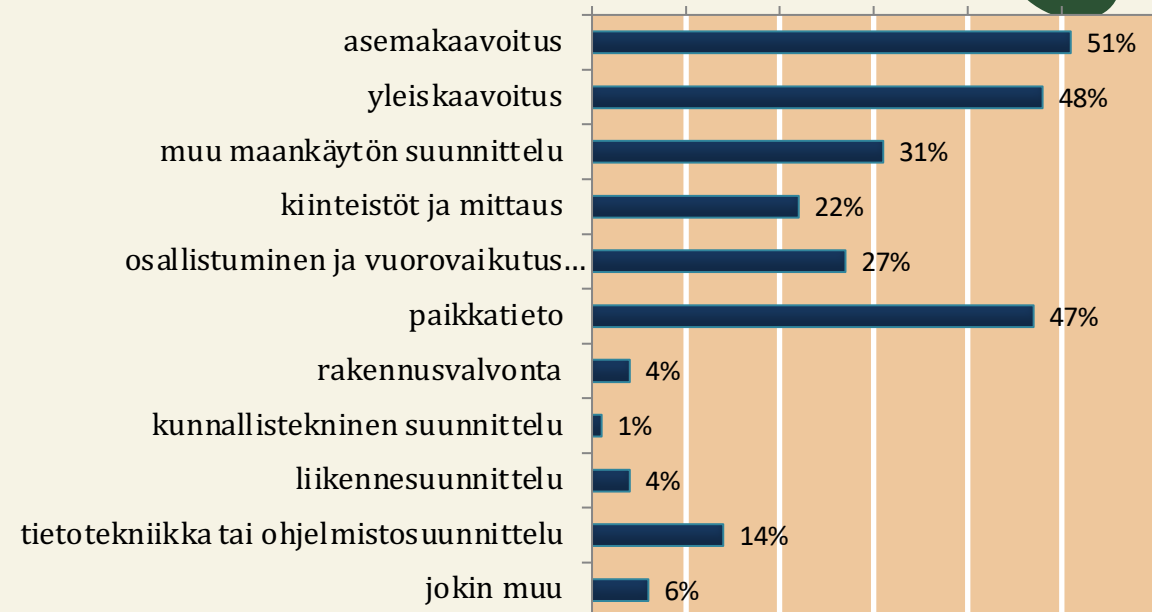
Organisaatio (n=78)

0% 5% 10% 15% 20% 25% 30% 35% 40%

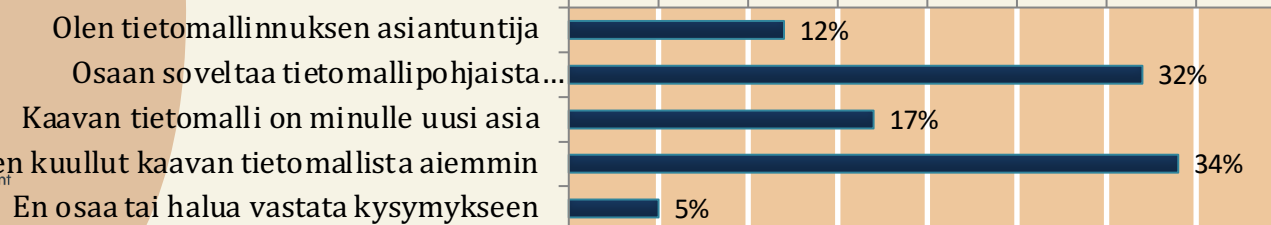
Asiantuntemus (n=77)

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60%

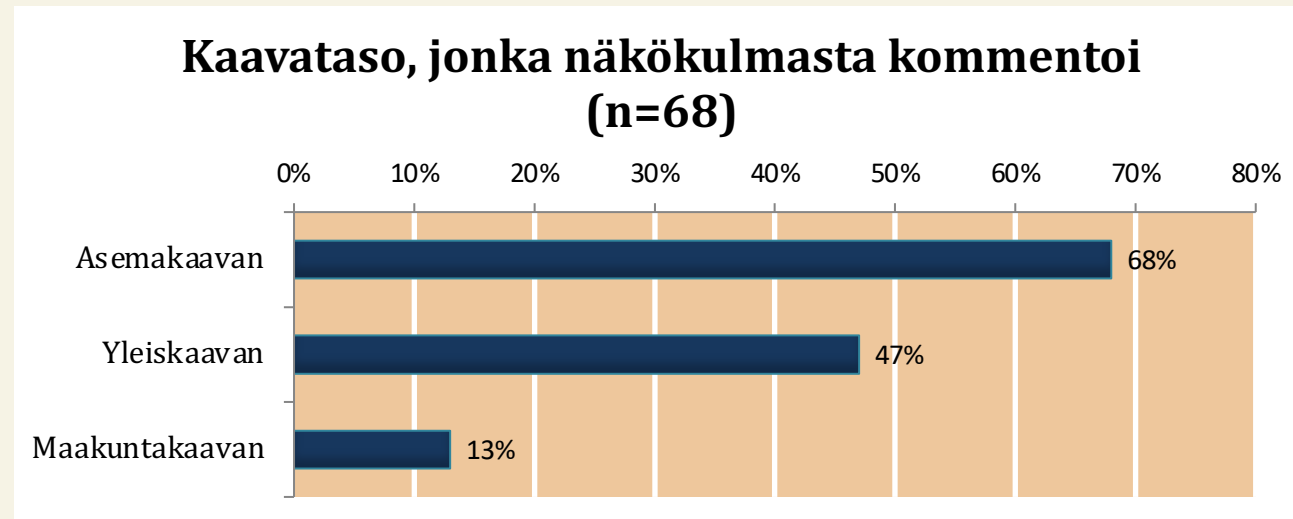

Suhde tietomallipohjaiseen kaavoitukseen (n=77)

0% 5% 10% 15% 20% 25% 30% 35% 40%

Käsitemalli ja koodistot

Kaavamääräyskohde

Termi hyväksyttävissä,
määritelmää tarkistettava

- Ehdotus termiin
  - Kaavamerkintä, Kaava-alue tai kaavamääräysalue
  - Aluemainen kaavamääräyskohde, viivamainen kaavamääräyskohde, pistemäinen kaavamääräyskohde

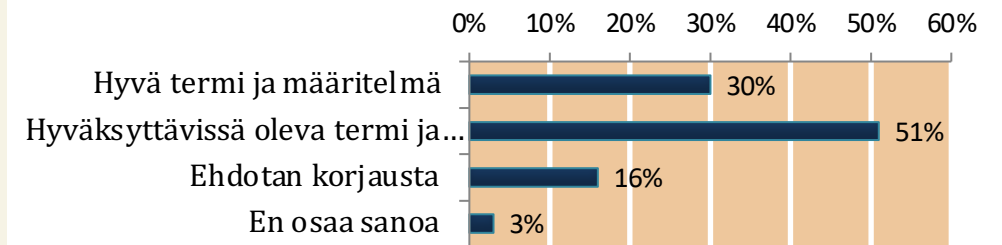
- Ehdotus määritelmään

- Kohde yleensä pistemäinen
- Kaavamerkinnällä voi olla ohjausvaikutus myös ilman kaavamääräystä
- Kaavamääräyskohteiden tulee kattaa koko kaava-alue?
- Halutaan ohjata -> ohjataan
- Epäselvä ilmaus: "aluerajaus tai kohde" – onko aina aluemainen?

Lajiteltava geometrian mukaan?

- Huomioiko nyk. käyttötarkoituserkinnän käsitteen?

Kaavamääräyskohde (n=63)

Sijainnin sitovuuden laji -koodisto

Arvioidaan koodiston sovellettavuutta yleiskaavassa, Sitovuuden käsite epäselvä, Määräyksen sitovuus vs. ohjeellisuus

- Huomiot:

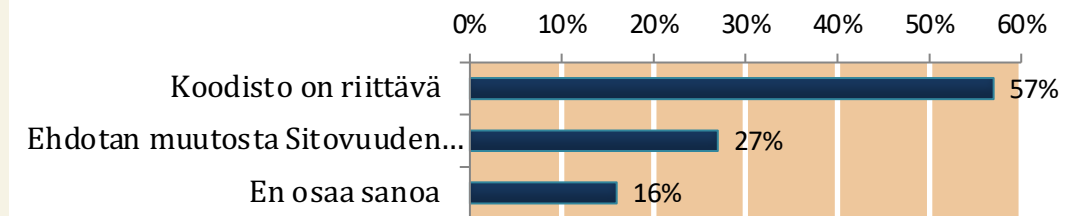
- Kiinteistönmuodostuksessa yleiskaavan kaikki kohteet nyt sitovuudeltaan ohjeellisia
- Yleiskaavan yleispiirteisyys huomioitava paremmin: sitova aluevaraus ei tarkoita sijainnin tarkkuutta, yleiskaavassa ei nykyään ilmaista sitovuutta määräyksittäin. Tarkennettava, mitä arvot tarkoittavat eri kaavatasoilla
- Tarkkarajaiseen paikkatietoon perustuva yleiskaava voi olla juridisesti ongelmallinen
- Strategisessa yleiskaavassa ei pitäisi osoittaa aluevarausten rajoja sitovina (esimerkki)
- Saattaa aiheuttaa sekaannusta (vs. tonttijaon sitovuus ja ohjeellisuus): sitova tieto syntyy vasta tonttijaossa ja kiint. muodostuksessa
- Kuvauksessa virhe (sisältö po. sijainti)
- Ongelmallista, jos määräys sitova mutta sijainti ohjeellinen
- Suojelumääräykset tarkkarajaisia aina?

- Lisäysehdotuksia:

- Strateginen luokka, Ehdollinen sijainti (IF-ehto), Ehdottomasti toteutettava (miten ilmaistaan?), Alustava tai luonnos?
- Kaavalajin sijainnilisistä sitovuudesta voisi poiketa kaavakohteittain tai -lajeittain
- Oikeusvaikutteinen ja ohjeellinen?

Sijainnin sitovuuden laji -koodisto

(n=62)

Kaavamääräys

Määritelmä tarkistettava

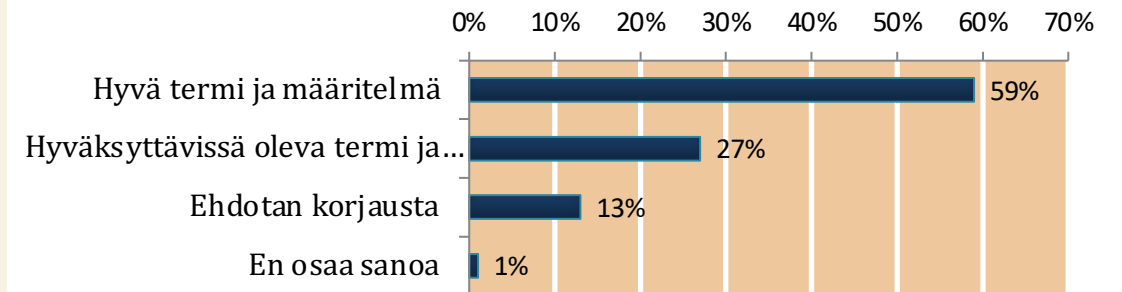
- Määritelmä:

- Miten toteutuu: "Kaavoissa käytettävät kaavamääräyslajit ovat yhteisesti sovittuja"
- Kaavamääräykseen voi sisältyä myös suosituksia tai kaavamääräys voi olla informatiivinen
- Ei saa sisältää käyttötarkoitusta -> Käyttötarkoituskohdeet tulee voida erotella kaavamääräyskohteista (Maankäyttö-kohteet)

- Huomioita:

- Nykyistä lainsäädäntö tai yleistä ohjeistusta on tarpeen muuttaa, koska tällä hetkellä kaavamääräys voi kohdistua myös yhden kaavan osa-alueelle (ei välttämättä koko kaava-alueelle).
- Kaavamääräyksensä tarkentavaa tekstiä tulee käyttää vain rakentamiseen liittyvien kaavamääräyksien tarkennuksissa. Muualla, rakentamisen ulkopuolella tehtävään suunnitteluun, riittäisi sovitut käytettävissä olevat koodit.

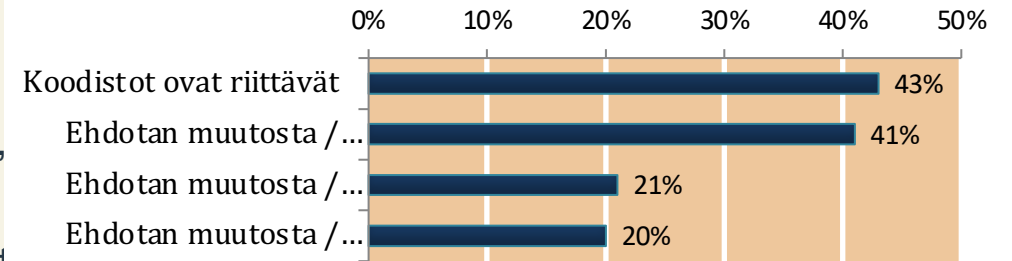
Kaavamääräys (n=63)

Käyttötarkoitukselaji-koodisto

- Tarve ”ketterille käyttötarkoituksille”: Käyttötarkoitusten yhdistelmien sijaan parempi lähetysmistapa olisi geneeriset, monikäyttöiset käyttötarkoitukset (esim. Lähipalveluyhdyskunta, joka sisältää asumista, lähipalveluita ja pienyritystoimintaa)
- Tulevaisuuden kehittämistarpeiden huomioiminen: termistöt tun...
- Yhdistelmäkäyttötarkoitusten ilmaiseminen epäselvää (AL, AR, MY)
- Rakennussuojelulain po. Rakennussuojelulakien nojalla
- Asema- ja yleiskaavoille ehdotetaan omia käyttötarkoituskoodistojaan
- Koodstoja peilattava [kansainvälisiin luokituksiin](#)
- Kuntakohtaiset koodiarvot mahdollistettava vain rakentamisessa: Ympäristönsuojeluun liittyvissä kaavamääräyksissä ja käyttötarkoitukselajeissa liikaa tulkinnanvaraisuutta. Oikeusvaikutukset tulisi lukita eikä tekstiarvoja ei pitäisi voida esittää.
- Ilmaistava selkeästi, että voidaan käyttää myös päätason koodeja
- SEVESO-, melu- ym. rajoittavat alueet: tasot pohdittava

Käyttötarkoitukselaji (n=61)

Käyttötarkoituuslaji: yleiset huomiot 2/2

- Koodien kirjoitusasu vaihtelee - yhtenäistettävä ja harkittava sanamuodot, jotta käyttötarkoitusten hierarkia ja rinnakkaisuus on selvää.
- Palveluissa ”lähi”-termi tarpeeton
- Katu → Katualue
- Erityisalue-pääloukan alle Maa-ainesten vastaanottoalue tai läjitysalue omana luokkana

Käyttötarkoitustyyppi AK/YK

Koodistoa kehitetään: lisätään puuttuvia koodeja, palveluiden luokittelu, arvioidaan tarvetta eriyttää yleis- ja asemakaavan koodistot tai erilliset versiot nykykaavoille ja tulevaisuuden kaavoille, varmistetaan yhteentoimivuus kansainvälisiin luokituksiin, suojelumääräysten lajeja ja määritelmiä kehitetään (rajoittava vaikutus)

Huomiot / Asemakaava

- Erityisryhmien palveluasuminen huomioitava
- Nykyiset pääkäyttötarkoitustyyppi säilytettävä
- Työpaikka-käsite pois käyttötarkoituksista
- Jako julkisiin ja ei-julkisiin pois
- Koodistoa täydennettävä/laajennettava

Huomiot / Yleiskaava

- Puuttuvia koodeja : Vankila-alue (Erityisalueet), Poronhoitovaltainen maa- ja metsätalousalue, Kiertotalous (Erityisalue tai Työ ja tuotanto), Lähimetsä
- Pääluokkia muokattava yhdessä, jotta vastaavat tulevaisuuden strategisen yleiskaavoituksen tarpeisiin.
- Julkiset palvelut ja Palvelut –luokat tulisi yhdistää
- Liike- ja toimistorakentaminen tulisi saada Työn ja tuotannon alle (riittävä yleispiirteisyys)
- Pois vanhasta: Asumista ohjataan yleiskaavassa enemmän tiiveyden kun rakennustyyppin suhteen. Puiston ja lähivirkistysalueen jaosta pois.

YK: Kaavamääräyslaji

- Ympäristöarvojen vaaliminen:
  - Otsikkotaso ei riitä määräysten ilmaistamiseen ja yhdenmukaistamiseen
- Muutosehdotuksia: Ei kevyt liikenne –termiä (esim. Jalankulun ja pyöräilyn yhteystarve)
- Huomioita:
  - Suunnittelutarvealue saattaa poistua MRL:stä
  - Merkittävien kulttuurihistoriallisten arvojen ja kaupunki- tai kyläkuvallisten arvojen erottelu omiksi koodeikseen on ongelmallista. Huomioitava rakennetun kulttuuriympäristön tietomallin määritykset.
  - Vähittäiskauppaa koskevat kaavamääräykset rakentamisen alla luonteeltaan käyttötarkoituksilajeihin liittyviä?

YK: Kaavamääräyslaji

Puuttuvia koodeja

- Tehokkuusluku (Rakentaminen) (Korttelitehokkuus)
- Muu-koodi kaikkiin luokkiin
- Johto putki tai linja –koodille tarkennukset (kaasulinja, sähkönsiirtolinja, vesi- tai jätevesitunneli, vesijohto tai siirtoviemäri, kaukolämpö- tai – kylmälinja)
- Hulevesien hallinta-alue
- Virtavesi tai merkittävä virtavesi (ei lukeudu vesialueen alle)
- Tulva-alue ja tulvavaara-alue (Erytisominaisuudet) (meritulvavaara-alue, hulevesitulvavaara-alue)
- Johdon, putken tai linjan yhteystarve ja tarkennukset (sähkönsiirto, vesihuolto) (Kehittämistarve tai yhdyskuntatekninen huolto)
- Kehittämistarpeita tulee voida lisätä: esim. julkisen virkistyskehtämistarve, kävely-ympäristön kehittämistarve, kaupunkikuvallinen kehittämistarve
- Viheryhteys (ympäristöarvojen vaaliminen)
- Valuma-alue (Yhdyskuntatekninen huolto tai Ympäristönsuojelu)
- Virkistystä ohjaavat määräykset (esim. Virkistyskohde, Ulkoilu- tai virkistysreitti, Virkistyskehtämistarve, näille uusi oma pääluokka tai ympäristönsuojelun alle)
- Muu kaavamääräys (joustavuuden vuoksi)

YK: Kaavamääräyslaji

Koodistoa kehitetään: lisätään puuttuvia koodeja, strategisen yleiskaavan määräyslajit, kehitetään suojeluarvojen ilmaisemista, väylien luokitusta kehitetään lisätiedon lajina

- Yleiskaavojen monimuotoisuus huomioitava paremmin. Kuntakohtaisten koodiarvojen salliminen voi ratkaista ongelman, mutta väheneekö tietomallin hyödyt?
  - Tarvitaan nykyistä strategisimpia merkintöjä
  - Reservialueet: tarvitaan selkeät perusteet
  - Ympäristöarvojen vaaliminen –koodiarvoja harkittava: mitkä tarpeellisia yk:ssa
  - Suojelukohteiden tarkempi luokittelu tarpeen?
    - Museoviraston ohjeistus muinaismuistoista (3 luokkaa)
    - Luonnonsuojelualueet (SL-alue, suojeltu luontotyyppi, Natura 2000 –verkostoon kuuluva alue
    - Kulttuuriympäristö
  - Huomioidaanko väylien luokitukset: esim. uusi tai merkittävästi parannettava valtatie
- Miten ilmaistaan yleismääräys, joka sallii laajasti erilaisia, alueen luonteeseen sopivia käyttötarkoituksia.

AK: Kaavamääräyslaji

Koodistoa kehitetään: lisätään puuttuvia koodeja, kehitetään suojeluarvojen ilmaisemista

- Huomioitavaa:
  - Kaupunki-/kyläkuvallisesti tärkeä alue – yhteys muihin suojelukodeihin ja rak.kulttuuriympäristön tietomalliin
  - Tonttijako tulee voida tehdä kaavan yhteydessä: Kaavan aiheuttamia vaikutuksia väestömäärään ei pystytä luotettavasti arvioimaan ilman tonttijaon määrittelyä.
  - Miten ilmaistaan vuodenaikojen tai sääolosuhteiden huomiointi tai eri-ikäisten käyttäjien tarpeet?
- Muutosehdotus:
  - Sitovuus pois rakennusalan määritelmästä
  - Rakennuspaikka sopisi paremmin tonttijako-kategoriaan
  - Nimistö luokiteltava tarkemmin (esim. kadut ja puistojen nimet eri koodeilla)
- Puuttuvia koodeja:
  - Hissi, Kahden korttelin raja, Melualueen raja, Raja, johon rakennukset on sijoitettava kiinni, Metrotunnelin korkeusasema, Pienvesi (suojeltava vesistö), Vihertehokkuus

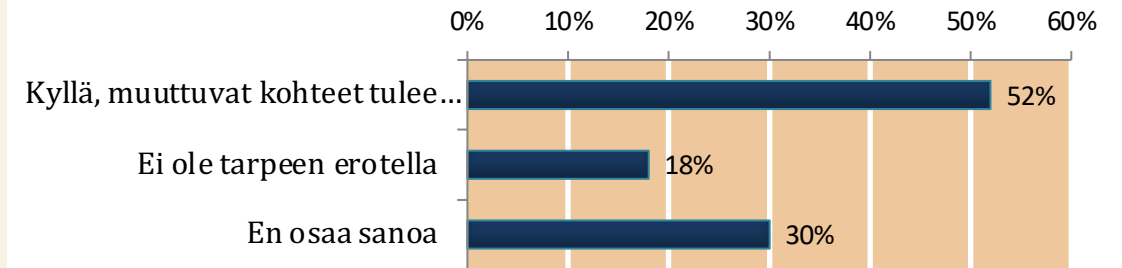

Uusi koodisto/ilmaisutapa?
Oma kaavamääräys tai kaavoitusteema?
Ohjeistettava, miten tulee käyttää.

YK: ympäristönmuutoksia kuvaavat merkinnät

- Voisi ilmaista Kaavamääräyskohteen lisätiedon avulla
  - Koodiarvoina: Uusi alue, olennaisesti muuttuva alue, vähäisessä määrin muuttuva alue, nykyisellään säilyvä alue
- Ei määräyksiä säilyviin kohteisiin
- Visualisoinnissa kiinnitettävä huomiota selkeyteen (osallistuminen ja tiedonkulku)

Tulisiko yleiskaavassa jatkossakin pystyä erottamaan uudet ja olennaisesti muuttuvat alueet nykyisellään säilyvistä alueista, kohteista ja linjoista? (n=54)

- Vaiheittainen toteutus ja muuttuminen huomioitava myös
  - Käyttötarkoituksen muuttuminen ajan myötä (esim. työpaikka-alueista asumiseen, toimintojen sekoittuminen)

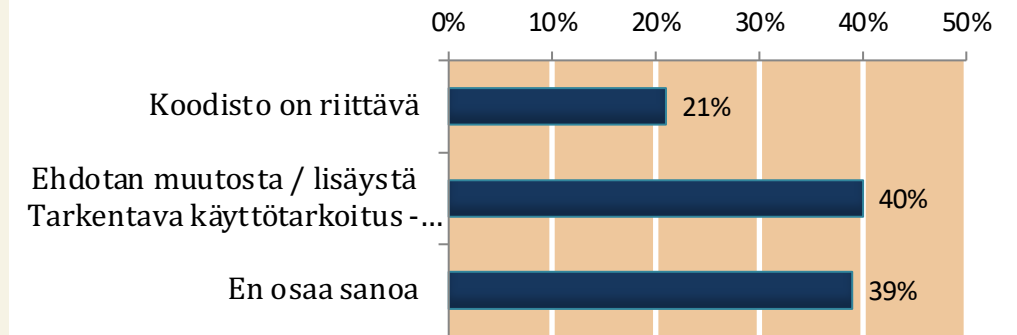

Tarkentava käyttötarkoitus -koodisto

- Kaikki koodiarvot eivät ole ymmärrettäviä ilman määritelmää (esim. laidun, oleskelualue)
- Koodistoa täydennettävä mahdollisimman laajaksi, voitava laajentaa myös myöhemmin
- ”Kaatoluokka” tarpeen, ei kuntakohtaisia koodeja
- Rakennuksen tarkentava käyttötarkoitus:
  - Ei tarpeen yleiskaavassa
  - Oltava yhteismitallinen tai yhtenevä rakennusluokituksen kanssa
- Tarkentavan käyttötarkoituksen rooli epäselvä (esim. suhde muihin osa-aluemerkintöihin, kuten pv-alue, melu, seveso-alueet, suojelukohteet, yhdyskuntatekniset toiminnot, pyöräpysäköinti, pyörävarastot), periaatteessa lähes kaikki käyttötarkoituslajit voivat esiintyä tarkentavina
- Puuttuvia esim.: vähittäiskaupan suuryksikkö, tuotantorakennus/Teollisuusrakennus, julkiset tilat, teollisuustilat, voimalaitokset, lähiliikuntapaikka, asunto/asuintila, ulkotilojen harrastekäyttötarkoitukset, kuten frisbeegolf
- Muutettavia:

Koodistoa ja koodiarvojen määritelmiä kehitetään, rakennuksen osalta yhteismitallisuus rakennusluokituksen suhteen

Tarkentava käyttötarkoitus - koodisto (n=62)

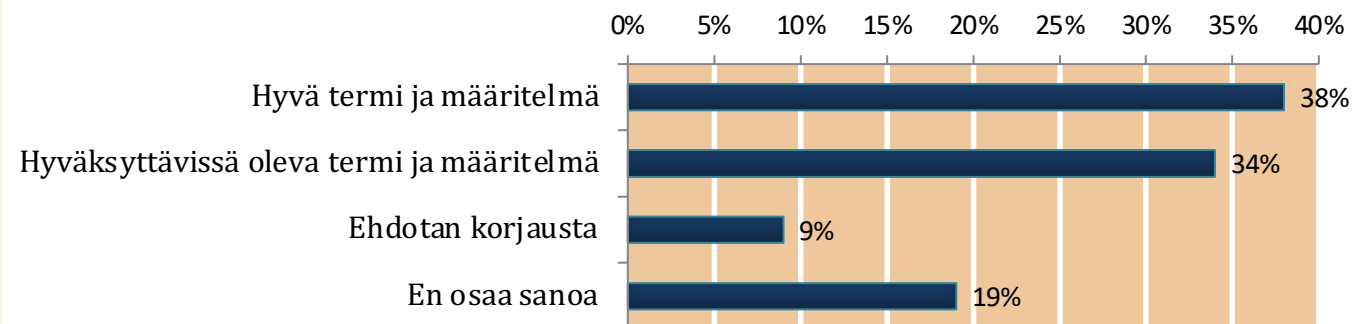

Arvo

Kehitetään määritelmää

- Arvo tulkitaan helposti vain numeeriseksi
- Ehdotus: Rajataan tekstimuotoisten määräysten käyttö vain rakennustoimintaan
- Parempi termi: MääräysArvo tai KaavamääräysArvo, Määrite, Tarkenne tai Tunniste
- Parempi määritelmä:
  - Kaavamääräyksen lisätieto, joka voi olla numero-, teksti-....

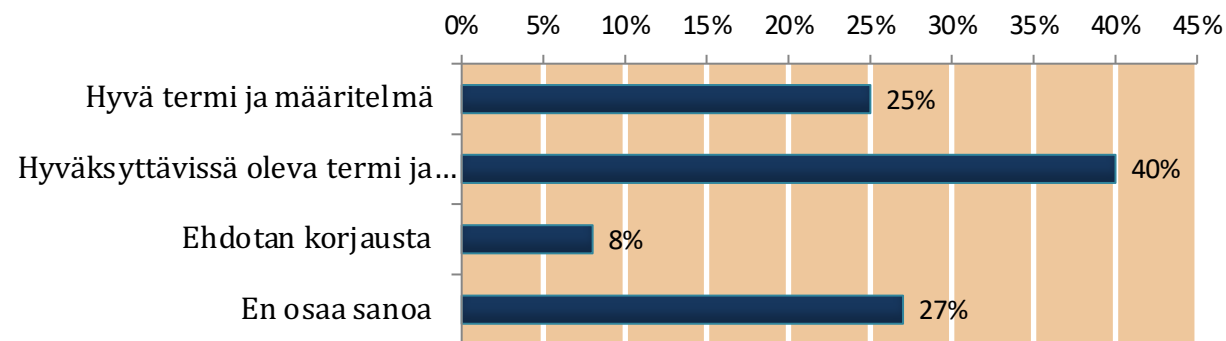
Arvo (n = 64)

Lisätieto

- Ehdotus termiksi: Tarkentava lisätieto, Kaavamääräyksen tarkenne
- Huomautuksia määritelmään:
  - Yhteisesti sovittu herättää kysymyksiä
  - Epäselvää mitä lisätiedoilla ilmaistaan
  - Onko tarpeen yleiskaavatasolla?

Lisätieto (n = 60)

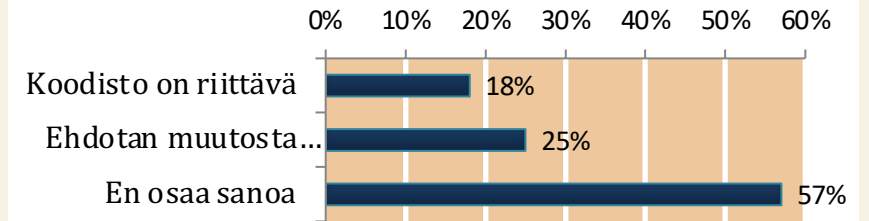

Lisätiedon laji -koodisto

Kehitetään koodiarvojen määritelmiä, ajallisten muutosten ilmaiseminen (alueen tai rakennuksen elinkaari), lisärakennusoikeudet (onko tarpeen rakenteistaa?)

- Koodisto liian suppea, lisäyksiä:
  - Muuttuvat käyttötarkoitukset: Ensimmäinen käyttötarkoitus ja Elinkaarenaikaiset mahdolliset käyttötarkoitukset
  - Tarvitaan kaatoluokka?
  - Yhteisen kerrosalan salliminen monelle rakennusalalle
  - Lisärakentamisoikeudet, ajalliset lisätiedot
- Koodiarvot epäselviä: esim. kohteen geometrian osa ja poisluettava käyttötarkoitus, kulttuurihistoriallinen merkittävyys

Lisätiedon laji -koodisto (n=61)

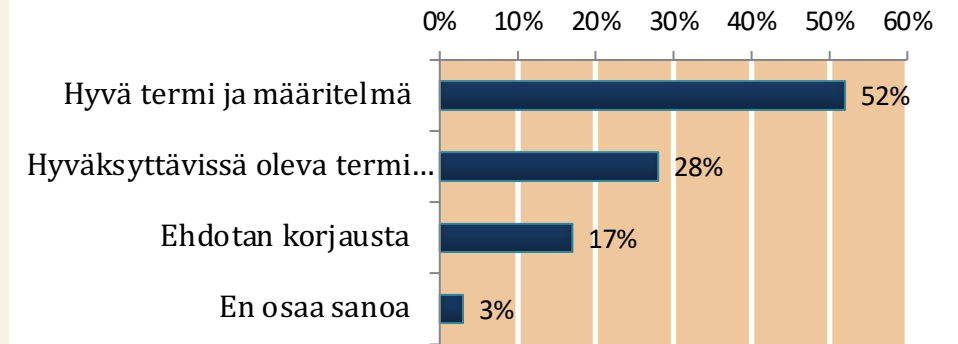
Kaava

Kehitetään määritelmää:
mikä on juridinen sisältö ja
muoto?

- Ehdotuksia termiin: Kaavasuunnitelma
- Huomioita määritelmään:
  - ”Säännöstö tai suunnitelma” ei kuvaa kaavaa hyvin, säännöstö ei sovi oikeusvaikutuksettomalle yleiskaavalle
  - Tulisiko määritelmä sitoa päätökseen? Kaavasta puhutaan käytännössä hyvin vapaasti prosessin eri vaiheissa
  - Kartta esitystapana ilmaistava määritelmässä
  - Määritelmään mukaan:
    - maankäytön suunnitelma, oikeusvaikutuksia alueiden maankäytölle ja rakentamiselle
    - Juridinen asiakirja
    - Velvoittava?
  - MRL:n mukaisen kaavaprosessin lopputuloksena syntyvä lainvoimainen maankäyttöä tai rakentamista ohjaava suunnitelma

Kaikki maankäyttö ei vaadi rakentamisen suunnittelua eikä toteuttamista (virkistys- ja vesialueet)

Kaava (n = 60)

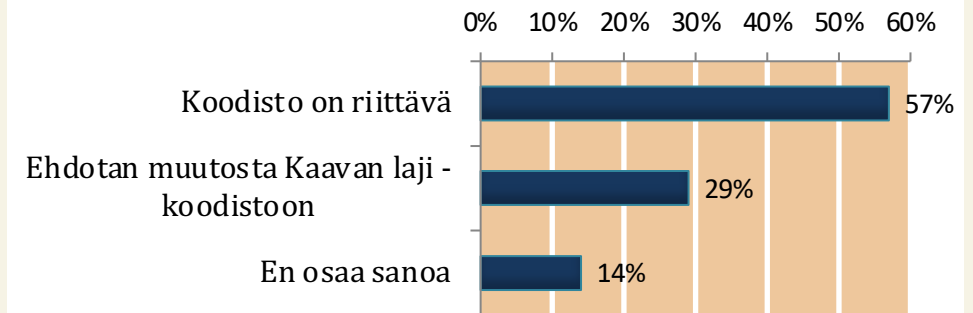

Kaavalajit-koodisto

Arvioidaan tarve yksinkertaistaa vs. laajentaa koodistoa

- Paljon luokkia – onko yhdistettävissä?
- Ajantasakaava ei kuulu joukkoon (= kooste voimassa olevista kaavoista). Jos pidetään, harkittava myös maakunta- ja yleiskaavoille. Tulevaisuudessa luodaan RYTJ:ssä?
- Lisäysehdotuksia:
  - 3D-asemakaava
  - Maanalainen asemakaava
  - Kaavarunko (samaa tietomallia voitava soveltaa, miten ilmaistaan)
  - Vähäinen ja vähäinen tekninen asemakaava
  - Kuntien yhteinen yleiskaava
  - Rakentamista ohjaava yleiskaava (tuulivoimakaava, kyläyleiskaava, rantaosayleiskaava)
  - osayleiskaava

Kaavalajit-koodisto (n=58)

Elinkaaren tila -koodisto

- Luonnosvaihe po. Valmisteluvaihe
- Voimaantullut vai lainvoimainen, osittain lainvoimainen puuttuu
- Sanamuotojen yhtenäistäminen (esim. Hyväksytty kaava vs. Lainvoimainen)

- Lainvoimainen-käsite ymmärretään eri tavoin:

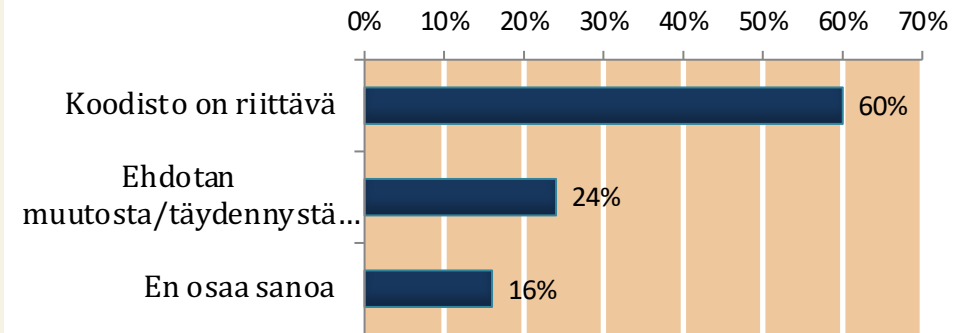
”Lainvoimainen on kaavan hyväksymispäätöstä seuravan valitusajan päättymisen tai, jos kaavasta on valitettu, (viimeisen) valituksen ratkaisuhetken ja kaavan voimaan kuuluttamisen välinen tila.”

- Koodit prosessin mukaiseen järjestykseen
- Muuttaako MRL-uudistus koodistoa?
- Lisäysehdotuksia:

- Kehityskuva, Kaavoitusohjelma (sis. aloitteet ja hakemukset), Erotellaanko kaavaehdotus ja uudelleen nähtäville asetettava ehdotus?, Hylätty (toimielimen hylkäämä), Vanhentunut (Ei ajanmukainen?)

Arvioidaan koodiston laajentamista (alkuvaiheen epävirallisetkin vaiheet), tarkennetaan termejä: luonnos vs. valmisteluaineisto, voimassa vs. lainvoimainen

Elinkaaren tila -koodisto (n = 62)

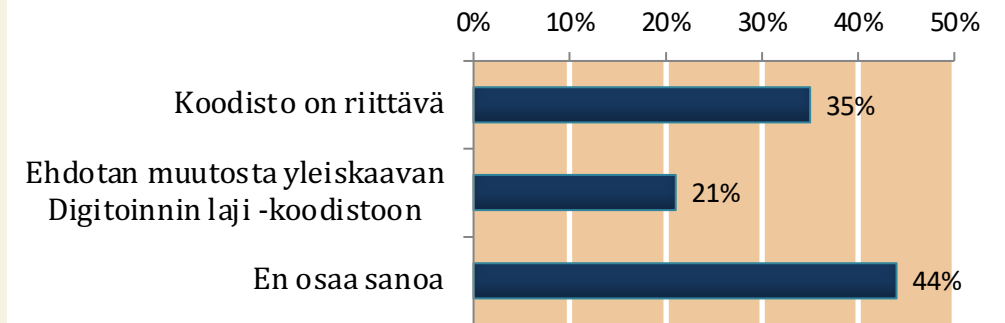

Digitoinnin laji -koodisto

Koodiston nimeä,
kuvausta ja
koodiarvoja kehitettävä

- Koodiston nimi ei riittävän kuvaava ("tietomallipohjainen kaava ja miten sen on järjestelmään tuotettu")
- Juridinen-termi huono, koska se ei kuvaa asiaa (voisi olla "voimassa olevan tietomallin mukainen")
- Ehdotuksia koodiston arvoiksi:
  - 1. Tietomallin mukaan laadittu, 2. Tulkittu kokonaan tietomallin mukaiseksi, 3. Osittain .... , 4. Tulkittu kaavan rajaus, 5. Muunnettu tietomallin mukaiseksi (tarkoitan esim. dwg->tietomalli)
  - 01=kaava kokonaan digitoitu, 02=kaava osittain digitoitu, 03=kaavan rajaus digitoitu, 04=kaavaa ei ole digitoitu

Digitoinnin laji -koodisto (n = 62)

Kaavan liite

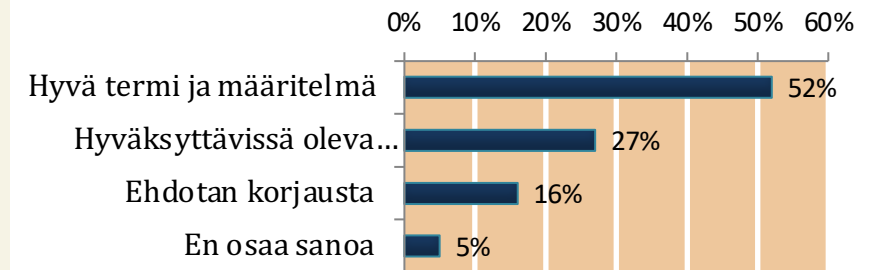
Selkeytettävä juridisen kaava-aineiston ja muiden asiakirjojen suhde (Kaavaselostus ja selostuksen liitteet, OAS vs. muut kaavaan liittyvät asiakirjat)

Liitteiden välinen linkitys

OASin kehittäminen osaksi selostusta?
Vuorovaikutustapahtumien liittyminen OASiin?

- Ehdotuksia termiksi: Liite, Kaavaselostuksen liite, Kaava-asiakirjat, Kaavaan liittyvä suunnitelma-asiakirja
  - Huomioita määritelmään:
    - Selvennettävä jakoa Kaavan liitteisiin ja lähtötietoaineistoon
    - Selkeytettävä, mitkä asiakirjat ovat juridisia kaava-asiakirjoja (kaavakartta sekä merkinnät ja määräykset, joita kaavaselostus liitteineen täydentää)
      - Asiakirjat jakautuvat siis kaavaselostuksen liitteisiin ja kaavan muuhun valmistelu- ja tausta-aineistoon
      - Juridiset asiakirjat voisivat olla oma luokkansa, muut Kaavan liitteitä
    - OASin rooli – ei vertaudu liitteisiin, rinnakkainen selostuksen kanssa
- Määritelmässä asiakirja, terminä liite?

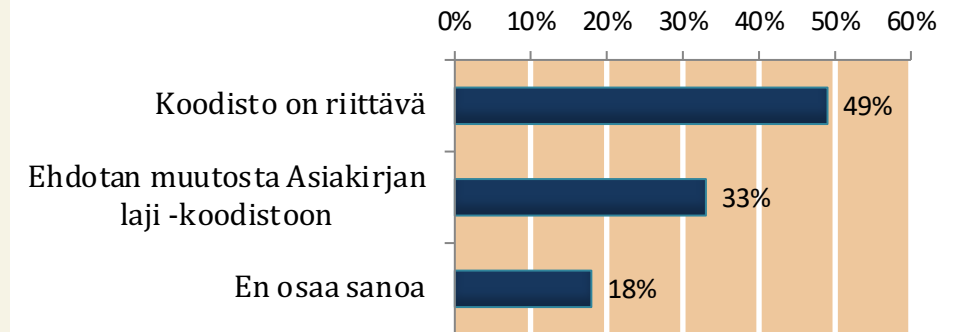
Kaavan liite (n=62)

Asiakirjan lajit -koodisto

- Lisäyksiä koodistoon: sopimus, hakemus, kirje, palaute-, vuoro-vaikutus- tai vastineraportti, muu liite, kuulutus, ilmakuva, sijaintikartta, suunnitelmia: (liikennesuunnitelma, viitesuunnitelma), vaikutusten arviointi, merkinnät ja määräykset (jos erillinen), erikseen vastine lausuntoon ja vastine mielipiteeseen, muu asiakirja/dokumentti, 3D-suunnitelma- tai havainnemalli, hallinnolliset asiakirjat (kaavamuutoshakemus, kaavoitusmaksusitoumus, päätös kaavoituksen käynnistämisestä), päätös tavoitteista, valitus
  - Muutosehdotuksia: kaavakartta -> kartta (myös muita liitekarttoja)
  - Huomioita:
    - Selvitysten tarkempi luokittelu (esim. luonto, rakennettavuus, jne.), Selvitysten alle voi kuulua myös vaikutusten arvioinnit (mainittava kuvauksessa)
    - Kaavaselostus luettava liitteeksi (kaavakartan liite)
    - Rakennustapaohjeen lisäksi myös muita ohjeita (lähiympäristön laatuohje, taideohje, hiilineutraaliosuohje,,
    - Vastineiden kohdentaminen niihin lausuntoihin ja muistutuksiin, joita ne koskevat
- Kaavakartta ei liite (pienennös kaavakartasta voi olla)

Asiakirjan lajit -koodisto (n=60)

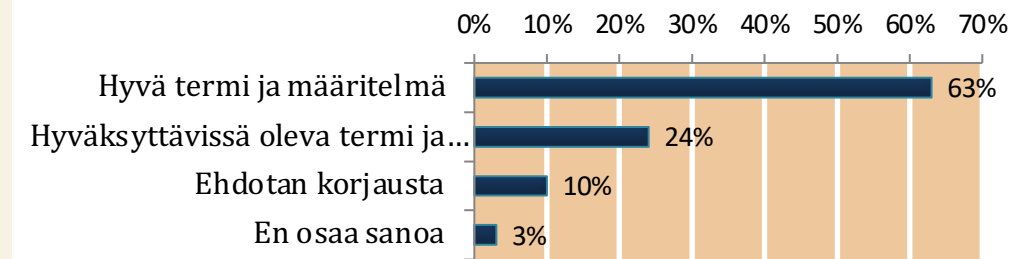
Kaavaselostus

Määritelmää tulisi tarkentaa

Selostuksen rooli juridisesti
tarkennettava

- Ehdotus termiksi: Selostus
- Huomioita määritelmään:
  - kaavaselostuksessa kuvataan tarkemmin kaavamerkintöjen ja -määräysten tulkinta tai yksittäisten ratkaisujen tavoitteet/tarkoitus, joka merkinnän ja määräyksen taustalla on
  - ”kaavan kuvaus”
  - Kuuluu kaava-asiakirjoihin
  - Selostuksessa esitetään myös tausta-/perustiedot: nykytilanne, suunnitelmat, kaavat, ym.
  - Tarkennettava selostuksen asemaa osana kaavaratkaisua

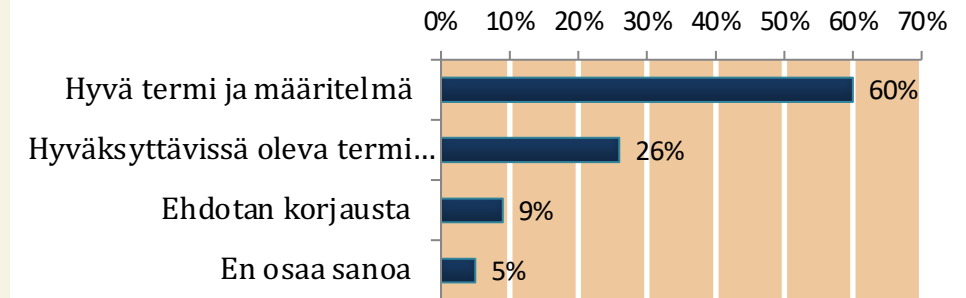
Kaavaselostus (n=63)

Lähtötietoaineisto

- Huomioita määritelmään:
  - Lähtötiedot perustelevat kaavaratkaisua
  - perustuneet -> perustuvat
  - tulkinnan -> laadinnan
(mitä tulkinnalla tässä tarkoitetaan?)
  - Selvitykset luodaan kaavaprosessin aikana
  - Määritelmää muokattava selkokieleisemmäksi
  - ” Kaavan laadinnassa hyödynnetty tietoaineisto, joka sisältää sellaista kaavan suunnittelussa tarvittavaa hyödyllistä tietoa, jota ei luoda ja josta ei päätetä osana kaavoitusprosessia. Käytetyt lähtötietoaineistot yhdessä kuvaavat kaavan laadintavaiheessa käytettävissä ollutta taustatietoa. **Lähtötietoaineiston luettelo liitetään kaavaselostukseen.**”

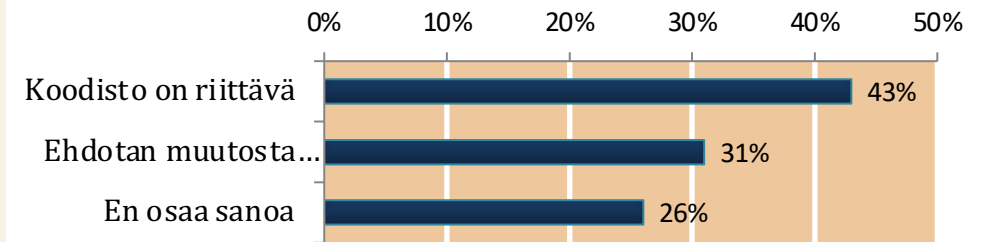
Lähtötietoaineisto (n=62)

Lähtötietoaineiston lajit -koodisto

- Minkälaisesta tietoaineistosta on kyse: nykytila vai suunnitelma? Tärkeää määritellä, mikäli lähtötiedoiksi määritellyistä aineistosta ei voi valittaa
- Menee sekaisin kaavan liitteiden kanssa – vaikeuttaako tiedon hakua? Selkeytettävä.
- Luokittelu ei vastaa kaavoituksen lähtötietoselvitysten logiikkaa, liian tarkka pieniä kaavoja ajatellen
- Lähtötieto ei aina paikkatietoa
- Luokat eivät ole keskenään tasavertaisia (esim. pohjakartta, ilmasto)
- Tarkennettava, että kaikkia ei ole pakko käyttää
- Epäselviä luokiteltavia: kaivospiiri, massanhallinta, virkistys ja viherrakenne, Hiljaiset alueet, melualueet, SEVESO-alueet, pohjavesialueet

Lähtötietoaineiston lajit -koodisto (n=61)

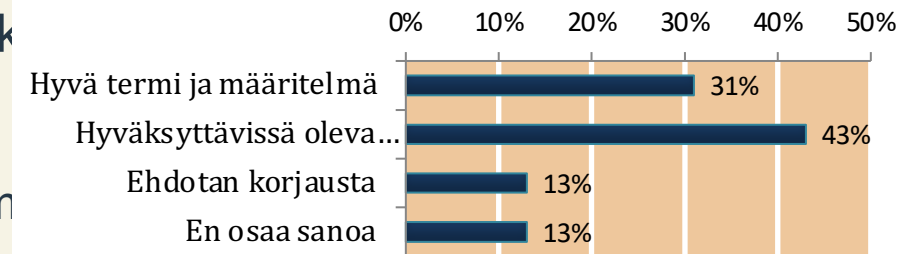

- Lisäsehdotuksia koodiarvoihin:
  - Aluerajat-koodiarvon kuvaukseen paliskunnat, saamelaisten kotiseutualue ja koltta-alue
  - Ihmisten elinolot ja elinympäristö:
    - kuvaukseen lisäys virkistyksestä, tai oma laji sille
    - kuuluuko kokemustieto tänne vai muualle?
    - Elinkeinoille tai elinkeinorakenteelle oma luokka (työpaikat ja elinkeinoelämä)
  - Kaupunkikuva ja maisema eri luokkiin?
  - Alueiden käytön suunnitelmat: kuvausta tarkennettava (sis. kaikki kaavatasot sekä suunnitteluohjeet)
  - Yhdyskuntarakenne ja palveluverkko sisällöllisesti laajin – jaettava osiin?
  - Muu lähtötietoaineisto

Kaavan kumoamistieto

- Ehdotuksia termiin: Kumoutuva kaavatieto, Kumoutuvat k...
- Huomioita:
  - Tarvitaanko tätä, jos kaavan tila on kumoutunut ja sillä pvm...
  - Kumoamistieto pitää olla luettavissa koneellisesti
  - Kumoamisen ei tarvitse kohdistua koko kohteeseen (osa kaavamääräyskohteesta)
  - Kumoaminen voi olla oma kaavaprosessinsa (kumotaan kaava)

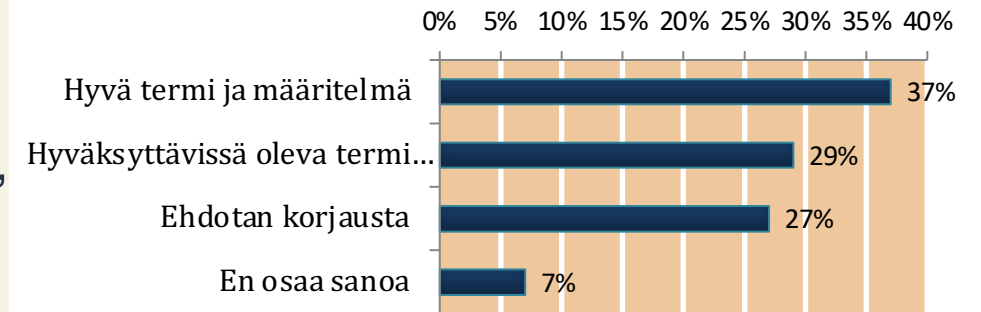
Kaavan kumoamistieto (n=61)

Muutoshistoria

- Ehdotuksia termiin: Prosessihistoria, Käsittelyhistoria, Käsittelyvaiheet, Valmisteluvaiheet, Käsittely- ja vuorovaikutushistoria, Kaavaprosessi, Kaavaprosessin vaiheet/eteneminen/kulku, Prosessitapahtumat, Päätös- ja vuorovaikutusloki
- Huomioita määritelmään:
  - Menee helposti sekaisin kaavamutoksen kanssa
  - Ajallinen jatkumo huono termi
  - Viittaus käynnissä olevaan kaavoitusprosessiin tärkeä
  - Tulee mieleen versiohistoria

Muutoshistoria (n=62)

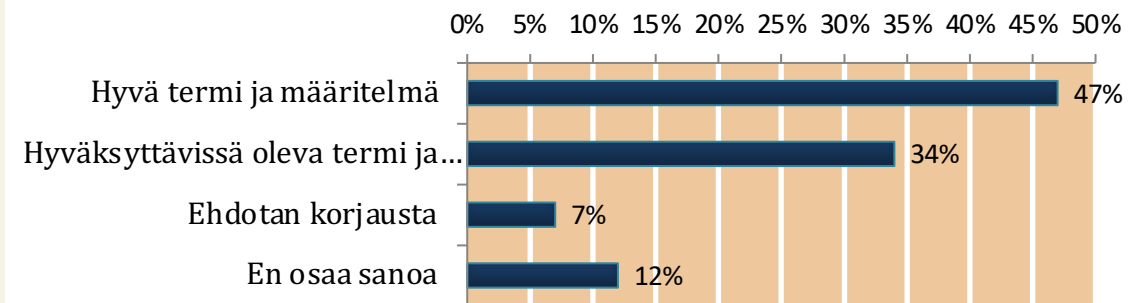

Määritelmää tarkistettava
(ns. epäviralliset
käsittelytapahtumat)

Käsittelytapahtuma

- Ehdotuksia termiin: Käsittelyvaihe, Kaavan vaihe
- Huomioita määritelmään:
  - Kaavaprosessiin liittyy myös tapahtumia, jotka eivät vaikuta elinkaaren tilaan
  - Määritelmä vastaa nyt kaavan vaihetta

Käsittelytapahtuma (n=58)

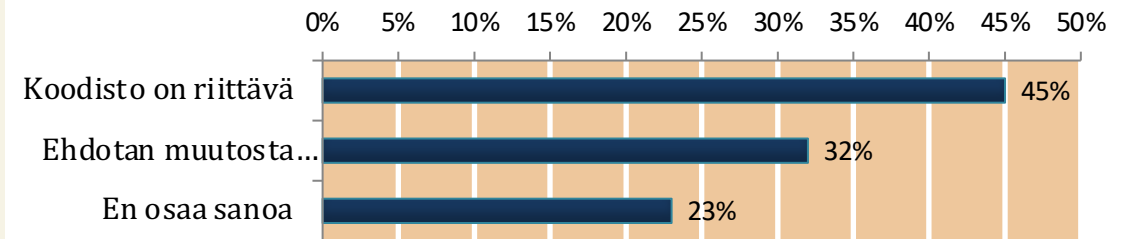

Käsittelytapahtuman laji -koodisto

- Puuttuvia koodeja:
  - Rakennuskiellosta päättäminen
  - Kehityskuvan nähtäville asettaminen
  - Kaavaprosessin keskeyttäminen
- Huomioita koodistosta:
  - Myös aloitusvaiheessa on vuorovaikutusta (vireilletulon ja valmisteluvaiheen välissä)
  - Nähtävilläoloon liittyä aina mielipiteen ilmaiseminen (mielipide, muistutus)
  - Hyväksymiskäsittely -> hyväksyminen
  - ”oikaisukehotuksen käsittely” -> ”kaavan hyväksymiskäsittely oikaisukehotuksen johdosta” tms.
  - Mihin sijoittuu lausuntokierros?
  - Vaiheiden pakollisuus: Valmisteluvaihe ei pakollinen, lisäksi tilanne, jossa kaava jaetaan hyväksymisprosessissa osiin ja uudella kaavatunnuksella ei ole aikaisempia vaiheita.
  - Tarve erottaa kaavaehdotus ja uudelleen nähtäville asetettava kaavaehdotus (eri pykälä)
  - Valmisteluaineisto nähtävillä toteutettu OAS nähtävillä –vaiheena
  - Vaikutuksiltaan vähäiset kaavat: kuuleminen kirjeitse OASin sijaan – oma laji?

Koodiarvojen täydentämistä harkittava (tarkistetun kaavaehdotuksen nähtäville asettaminen, rakennuskiellosta päättäminen, aloitus- / luonnosvaiheen tapahtumat, kaavan keskeyttäminen)

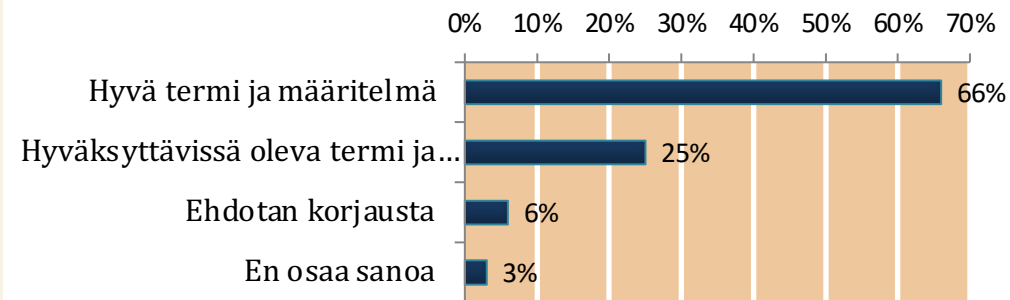
Käsittelytapahtuman laji -koodisto (n=62)

Päätös

- Kapulakielinen määritelmä
- Osa kaavaprosessin päätöksistä voidaan tehdä viranhaltijapäätöksinä: riittäisikö ”kaavaprosessiin liittyvä hallinnollinen päätös” tai lisättävä alkuun ”vastuullisen organisaation tai sen osan tekemä”
- Organisaation sijaan päättävä elin/taho (esim. kaupungin valtuusto)
- Lainsäädäntöön ja kunnan hallintosääntöön perustuva kaavaprosessiin liittyvä päätös

Päätös (n=61)

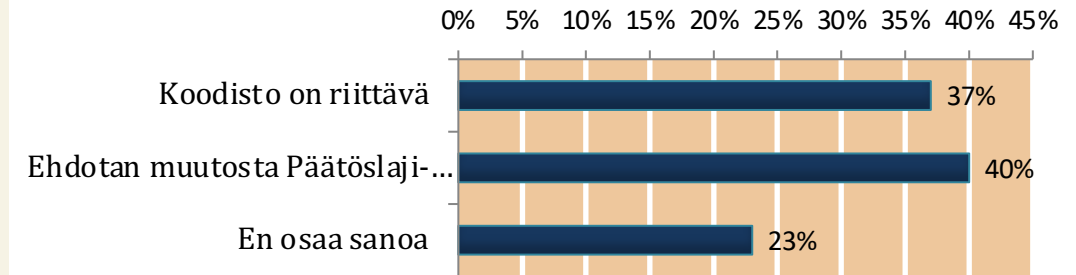

Päätöslajit-koodisto poistuu ja
tieto päätöksestä ilmaistaan
Käsittelytapahaudan avulla

Päätöslajit-koodisto

- Puuttuvia koodiarvoja:
  - Päätös rakennus- tai toimenpidekiellon asettamisesta
  - Päätös kaavoitusaloitteesta (eri kuin kaavoituksen käynnistäminen? Voi olla myös kielteinen tai asettaa esim. aluerajauksen)
  - Päätös kaavavalituksen vastineen hyväksymisestä
  - Päätös kaavoituksen vireilletulosta?
  - Päätös arviointi- ja osallistumissuunnitelman nähtäville asettamisesta
  - Päätös kaavan osittaisesta voimaantulosta
  - Päätös kaavaehdotuksen hylkäämisestä (hyväksymispäätös voi olla myös kielteinen)
  - Päätös kaavoituksen keskeyttämisestä
  - Oikeuden päätös

Päätöslaji-koodistot (n=62)

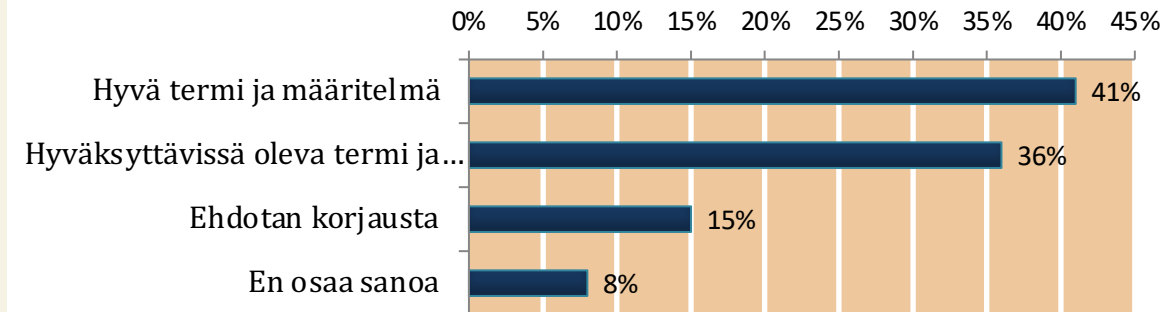
- Havaintoja:
  - Koodiarvojen järjestys ei ole looginen
  - Koodiarvojen otsikoiden ymmärrettävyys
  - MRL-uudistuksen vaikutus?
  - Valmisteluaineisto vai kaavaluonnos?
  - Kaavaehdotuksen hyväksyminen - > Kaavan hyväksyminen
  - Tuleeko uudelleen nähtäville asettaminen samaan kaavaehdotuksen kanssa (mra 27§ ja mra 32§)?

Vuorovaikutustapahtuma

- Termi:
  - Korostuuko "tapahtuma" liikaa?
  - Liian laajan kuuloinen termi – tarkoittaako sekä virallista että ns. "täydentävää". Olisiko hyvä erotella nämä esim. valitustilanteita varten
- Määritelmä:
  - "Tilaisuus saada tietoa ja kysyä kaavasta"
  - Onko nähtävilläolo vuorovaikutustapahtuma?
  - Kirjoitusvirhe määritelmässä "Kaavaprosessiin"
  - Kuulemistilaisuuden sijaan esittelytilaisuus
  - Puuttuu muistutus
  - Vuorovaikutustapahtuman ja Käsittelytapahtuman ero tarkennettava: esim. onko valiokunnan tai kaavan ohjausryhmän kokous neuvottelu vai käsittelytapahtuma?"

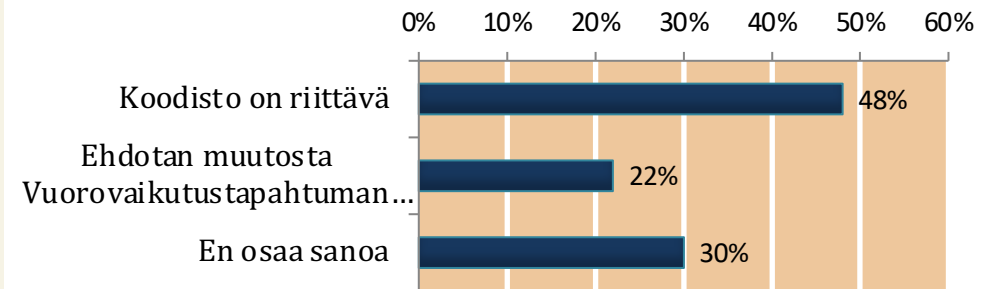
Vuorovaikutustapahtuma (n=61)

Vuorovaikutus- tapahtuman lajit

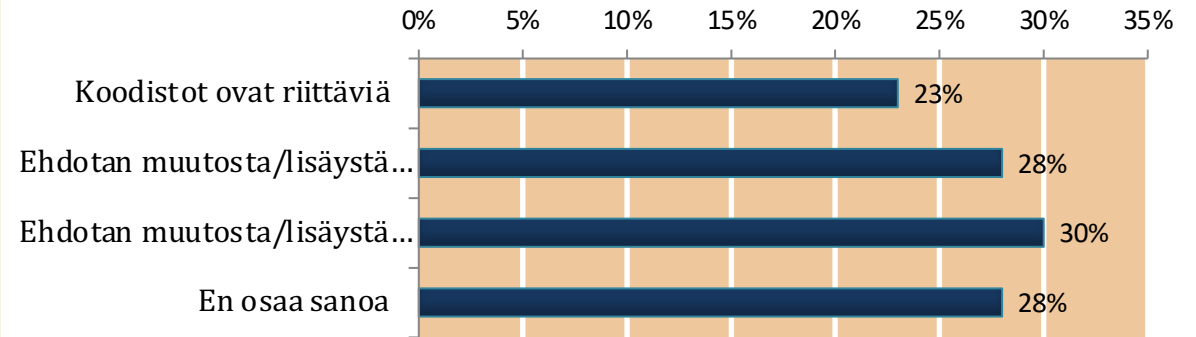
- Neuvottelu voi olla virallinen tai epävirallinen
- Nähtävilläolo: sisältääkö OASin nähtävilläolon
- Valitusaika tai valitus?
- Vuorovaikutustilaisuus hyvin laaja käsite – olisiko yleisötilaisuus parempi?
- Tiedonkeruu:
  - tarkennettava, onko esim. kysely vuorovaikutustapahtuma vai lähtötietoaineisto?
  - Onko tarpeen erotella, vai onko tämäkin vuorovaikutustapahtuma
  - Vuorovaikutuskysely tai yleisökysely?
- Mielletäänkö nähtävilläolo vuorovaikutustapahtumaksi?
- Tarpeen täydentää digitaalisten menetelmien osalta? Sisältää usein monipuolisia vuorovaikutuksen keinoja (esittely, kommentointi, keskustelu, palautteen keruu)

Vuorovaikutustapahtuman lajit - koodisto (n=60)

Kaavoitusteema

Kaavoitusteema-koodistot (n=61)

- Yleisesti epäselvää, mitä tarkoitusta koodisto palvelee, onko tarpeellinen?

Yleiskaavan Kaavoitusteemat-koodisto

- Liikenneverkko
  - Liikennejärjestelmä parempi termi
  - Kuuluu yhdyskuntarakenteeseen
- Viherverkko
  - Luonto, virkistys ja viherverkko kokonaisuus
  - Epämääräinen käsite
- Luontoarvot
  - ei kuulu kaavoitettaviin asioihin
  - Maisema ei kuulu luontoarvoihin -> Kulttuuriympäristö
  - Sis geologiset arvot
- Kulttuuriympäristö tarkennettava kuvausta
- Virkistysalueet
  - Miksi erillään viherverkosta, epäselvä
- Yhdyskuntatekninen verkko -> Yhdyskuntatekninen huolto
- Lisäsehdotus: Luonnonvarat, Kehittämisyöhykkeet/kehittämistavoitteet, Suojelu, Muu kaavoitusteema
- Kehitettävä yhteistyössä
- Koko koodiston merkitys jää epäselväksi, onko tarpeen?

Asemakaavan Kaavoitusteemat-koodisto

- Epäselvä luokittelu herättää paljon kysymyksiä:
  - Mihin kuuluu parkkipaikkainormin muutos?
  - Suojaviheralueet ja niihin liittyvät määräykset?
  - Vesialueet?
  - 03-07 kuuluu 02:n sisään?
  - Vesialueet? Satamat?
- Lisäyksiä: Liikenneverkko, Kulttuuriympäristöt, Suojelu, Muu
- Metsäalueet: viheralueet ja virkistys vai elinkeinotoiminta?
- Rakentamattomat ja rakennetut alueet? (Hyötyä selvitysten tekemisessä)

Koodistojen laajennettavuus

Koodisto	Laajennettavuutta kannattavien vastaajien määrä
Käyttötarkoitustyyppi	16
Kaavamääräyslaji	18
Tarkentava käyttötarkoitus	19
Lisätiedon laji	11
Kaavoitusteema	21

Tietomalli

Substanssiasiantuntijoiden näkemyksiä

Yleistä tietomallista

- Tietomallista puuttuu kiinteistönmuodostuksessa tarvittavia käsitteitä
  - nyk. kaavayksikköä vastaava luokka
  - kortteli (rakennusmaa vs. yleiset alueet)
  - tontti
- Yleis- ja asemakaava tarvitsisivat omat käsittemallinsa, koska ovat ratkaisevasti erilaisia ohjausvälineitä
- Riskinä on, että kaavoista tehdään entistä yksityiskohtaisempia (joustavuus ja toteutettavuus heikkenee)

Tietomallin edut / substanssinäkökulma

- Kaavatiedon yhteentoimivuus, laatu, koneluettavuus ja saatavuus (erilaiset näkymät tietoon), ohjelmistoriippumattomuus
- Mahdollistaa monipuoliset analyysit, helpottaa (automatisoitua) tilastointia
- Helpottaa kaavamuutosten tekemistä
- Auttaa kunnan strategian toteuttamisessa (suunnitteluohjeet ja lähtötiedot helpommin saataville)
- Kaavoituksen käytäntöjen yhtenäistäminen, kaavojen ja kaavatiedon yhteismitallistaminen - ymmärrettävyys
- Tuo kaavoitukseen selkeyttä, ennakoitavuutta ja yhdenmukaisuutta
- Laadunvarmistus: tiedon oikeellisuus, toiminnan suuntaaminen
- Kuntayhteistyö (esim. kaupunkiseutusuunnitelma)
- Integroi kaavatasoja toisiinsa sekä asemakaavoitusta rakennuslupaprosessiin
- Lähtötietojen ja päätöstietojen erottaminen, lähtötietoaineistojen saatavuus ja hallinta (rajapinnat), ennakkovaikutustenarviointi
- Laatia osallistumiseen ja vuorovaikutukseen (esim. karttapohjainen kaavapalaute)
- Kaavoitukselle koituvaa hyötyä ei välttämättä tunnisteta

Tietomallin haasteet 1/2

- Kustannukset (ohjelmistot, digitointi)
- Muuttaa suunnittelutyötä: ”tietomallimainen ajattelu” voidaan kokea rajoittavana
- Rajoittaa ilmaisia
- Kaavoituksen ja toteutussuunnittelun raja sekoittuu -> kaavan yksityiskohtaisuus
- Digivalmiudet (paikkatietotaidot)
- Edellyttää tarkkuutta asemakaavoituksessa, koska kaavan jälkitulkinta jää pois
- Soveltuuko tulevaisuuden yleiskaavoitukseen?
- Tarkkuustason/mittakaavan ymmärtäminen haastavaa
- Kunnilla erilaiset valmiudet, tarvitaan tukea, aikaa ja koulutusta
- Viestiminen voi vaikeutua, jos kartta esitystapana menettää merkitystään
- Yhteensovittaminen nykytietoihin
- Liian sitova?
- Ei saa vaikuttaa suunnitteluratkaisuihin
- Laadukas mallintaminen ja validointi ohjelmistoihin
- Keskeneräisyyden salliminen (piirtovaiheessa määräys ei yleensä ole valmis, työstetään iteratiivisesti)
- Onko tietomalli toteutettavissa ohjelmistoissa helppokäyttöisesti?
- Määrittelyjen jäykkyys
- Puutteellinen ohjeistus
- Ajantasakaava edellytys hyödyllisyydelle
- Joustamattomuus?
- Onko substanssi riittävästi huomioitu?
- Edellyttää tiedon ylläpitoa ajantasalla
- Liian laaja fokus: tulisiko keskittyä vain ajantasakaavaan

Tekniset kysymykset

Tietomallin hyvät puolet

Hyvät puolet

- Tiedon yhteentoimivuus
- Tiedon saatavuus
- Yksinkertaisuus
- Kaavoituksen tarpeiden huomioiminen
- Kattavuus ja laajuus
- Ohjeelliset koodit (?)
- Joustavuus (vähän pakollisia tietoja)

Heikkoudet

- N:M relaatiot
- UML-kaavioiden ymmärrettävyydessä kehitettävää
- Vaarana on tekstipohjaiset kaavamääräykset
- Jääkö olennaisia kaavatietoja ”katveeseen” (rajoituksia)
- Lopputuotteen (kaava) visualisointiin kiinnitettävä huomiot (luettavuus)
- Kieli ja INSPIRE-yhteensopivuus?
- Laajuus
- Kaavayksikkö / maankäyttöalue puuttuu
- Geometriatyypin määrittäminen puuttuu
- Osa tietomallin linkeistä rikki
- Miksi elinkaaren tila ei pakollinen kaavamääräyskohteille⁴⁷

Tietomallin haasteet 2/2

- Liian massiivinen, olisiko suppeampi versio kuitenkin riittävä ja toteutuskelpoinen
- Lähtötietojen tallennus pdf-liitteinä ei järkevää, lähtötiedon tulisi olla päivittyvää ja palvella eri kaavatasoja
- Kuntien omat tietomallit huomioitava

Tietomallin toimivuus

Ovatko kaikki suunnitteluratkaisut (tarpeellinen ohjausvaikutus) ilmaistavissa tietomallin ja koodistojen avulla?

- Kyllä ja ei, runsaasti epäileviä näkökulmia
- Riskinä on liika ohjausvaikutus
- Kaikki ei ole koneluettavaa
- Erityisesti strateginen yleiskaava on haastava (käyttötarkoitustyyppi-koodisto, suunnitteluohjeet)
- Riippuu suunnitteluohjelmistojen kehityksestä
- Selostuksen tärkeys muistettava
- Lähtötietoihin liittyvät kaavamääräykset (esim pv-alueet)
- Maisemallisten arvojen mallintaminen vaikeaa

Tietomallin toimivuus

Ovatko kaikki suunnitteluratkaisut (tarpeellinen ohjausvaikutus) ilmaistavissa tietomallin ja koodistojen avulla?

- Toimivuus strategisen tason suunnittelussa epäilyttää (aluekuvaukset, suunnitteluohjeet):
  - Yleiskaava + suunnitteluohjeet ovat kokonaisuus
  - Sekoittuneen kaupunkirakenteen ohjaaminen
- Joustavuus/jäykkyys epäilyttää:
  - Toimivuus erilaisten alueiden huomioimisessa (esim. täydennysrakentaminen ja tiivistäminen)
  - Koodistojen kehittämisen avoimuus
- Tonttijakokysymys on ratkaistava
- Vain osa kaavatiedosta on ilmaistavissa koneluettavassa muodossa (sanalliset lisämääräykset)

- Palveleeko tilastointia ja seurantaa

Tietomallin vaikutuksen kuntien tietojärjestelmiin

- Kaavasuunnittelun tulisi muuttua tietomallipohjaiseksi (muutoksia ohjelmistoihin)
- Kaavasuunnitteluohjelmistojen pitää vähintäänkin pystyä tuottamaan tietomallin mukaista tietoa
- Kuntarekisterien ja paikkatietojärjestelmien tulee lukea tietomallin mukaista tietoa
- Kaavarekisteri huomioitava (usein eri järjestelmä kuin kaavasuunnittelu)
- Kunnissa tulisi siirtyä sähköiseen arkistointiin
- Kuntien tarpeisiin räätälöityihin järjestelmiin tarvitaan muutoksia
- Liittyminen asianhallintajärjestelmiin tutkimatta
- Aineistojen muuntamiseen tarvittavat resurssit
- Käyttöönotto edellyttää osaamista, ohjeistusta ja yhteistyötä maakunnallisesti

Tietomallin vaikutuksen kuntien tietojärjestelmiin

- Kaava-suunnittelun tulisi muuttua tietomallipohjaiseksi (muutoksia ohjelmistoihin)
- Kaava-suunnitteluohjelmistojen pitää vähintäänkin pystyä tuottamaan tietomallin mukaista tietoa
- Kuntarekisterien ja paikkatietojärjestelmien tulee lukea tietomallin mukaista tietoa
- Kaavarekisteri huomioitava (usein eri järjestelmä kuin kaava-suunnittelu)
- Kunnissa tulisi siirtyä sähköiseen arkistointiin
- Kuntien tarpeisiin räätälöityihin järjestelmiin tarvitaan muutoksia
- Liittyminen asianhallintajärjestelmiin tutkimatta
- Aineistojen muuntamiseen tarvittavat resurssit:
  - Kaikki vireillä olevat kaavat muunnettava tietomallin mukaiseen muotoon
- Käyttöönotto edellyttää osaamista, ohjeistusta ja yhteistyötä maakunnallisesti

Tietomallin vaikutuksen kuntien tietojärjestelmiin

- Kuntien omat hankinnat (meneekö uusiksi?)
- AutoCAD-pohjaisten sovellusten poistuminen kaavasuunnittelumarkkinoilta?
- Selvitettävä ohjelmistotoimittajien kanssa
- Kunnassa, jossa on yksi paikkatietopohjainen päätietojärjestelmä (kaavat, kiinteistöt, rakva, kunnallistekniikka, kartantuotanto ja rekisterit) on hyvä tilanne – ei suuria muutoksia
- Epäselvää monelle, miten teknisesti toteutettavissa suunnitteluohjelmistoihin ja minkälaisia investointeja edellyttää
- Muutos käynnissä jo kunnissa: tehdäänkö turhia hankintoja?
- Vaikutuksia myös laitekantaan, osaamiseen ja tiedonhallinnan käytäntöihin

Kaavatiedon hyödyntäminen

Kaavatiedon hyödyntäminen (n = 21)

Mihin tietoa hyödynnetään?

- Tonttijakojen laatiminen ja kiinteistönmuodostus, osoitejärjestelmä
- Kaavojen tulkinta
- Maaomaisuuden hallinta ja maankäyttösopimukset (laskenta)
- Ajantasa-asemakaavan muodostaminen
- Lupavalmistelu (poikkeamiset, rakennusvalvonta), asiakaspalvelu
- Rakennusten ja infran suunnittelu
- Kiinteistökauppa, kiinteistöjen kehittäminen
- Katualueiden haltuunotot
- Alueen arvonmäärittäminen (asunnot ja toimitilat)
- Kiinteistöveroitus
- Paikkatietoanalyysit (esim. päällekköistarkastelut, teemalliset analyysit ja vertailut)
- Tiedolla johtaminen, analyysit, tilastot, ennakointi (esim. väestönkehitys ja palvelutarve) ja seuranta (esim. MAL)
- Lausuntojen antaminen (yleiskaavan maakuntakaavan mukaisuus)
- Metsänhoidolliset toimenpiteet
- Osallistuminen ja vaikuttaminen

Mitä tietoa

- Rakennusoikeus (brutto- ja nettokerrosalat) käyttötarkoituksittain
- Kaavan perustiedot
- Kaavavaiheet aikatauluineen ja käsittelyineen
- Suojelu, hiilineutraalisuuteen liittyvät määräykset
- Viher- ja virkistysalueiden määrä (pinta-ala)
- Rakennuslupa: rakennusoikeus, rakennusalueen rajat, kerrosten lukumäärät, sallitut julkisivumateriaalit, Äänenvaimennus/-eristysvaatimukset tontilla, rasitteet, jne.
- ”Kaikki kaavan tarjoama tieto” rakennussuunnitteluun

Huomioitavaa tiedon hyödyntäjien näkökulmasta

- Myös kaavan suunnitelmatiedot, vuorovaikutus ja päätöstiedot kaikkine liitteineen tarvitaan
- Tilastointi ja seurantarpeet:
  - Kaavatilastot voitava laskea automaattisesti ilman käsityötä
  - MAL-seuranta
  - Kaavan toteutunut / toteutumaton rakennusoikeus
- Käsittelyajankohdat: vahvistumispäivämäärä
- Tiedonhaku aluerajauksella (kunta, maakunta, kaavan ulkoraja, oma alue, toiminnallinen alue).
- Tulkinta: Onko asemakaavan tietomallin lopputuote soveltuva asemakaavamääräysten lopulliseen tulkintaan?
- Geometriat:
  - Geometrioilla pitää olla rajatut geometriamahdollisuudet, esim. OGC standardin mukaiset. Geometrioissa ei saa olla geometrisia kaaria.

Looginen tietomalli

Teknisten asiantuntijoiden näkemykset

Tekniset kysymykset

Tietomallin hyvät puolet

Hyvät puolet

- Tiedon yhteentoimivuus
- Tiedon saatavuus
- Yksinkertaisuus
- Kaavoituksen tarpeiden huomioiminen
- Kattavuus ja laajuus
- Ohjeelliset koodit (?)
- Joustavuus (vähän pakollisia tietoja)

Heikkoudet

- N:M relaatiot
- UML-kaavioiden ymmärrettävyydessä kehitettävää
- Vaarana on tekstipohjaiset kaavamääräykset
- Jääkö olennaisia kaavatietoja ”katveeseen” (rajoituksia)
- Lopputuotteen (kaava) visualisointiin kiinnitettävä huomiot (luettavuus)
- Kieli ja INSPIRE-yhteensopivuus?
- Laajuus
- Kaavayksikkö / maankäyttöalue puuttuu
- Geometriatyyprien määrittäminen puuttuu
- Osa tietomallin linkeistä rikki
- Miksi elinkaaren tila ei pakollinen kaavamääräyskohteille?

Tekniset kysymykset

Tietomallin vaikutukset tiedonhallintaan

- Ohjelmistomuutoksia
- Voimassaolevien kaavojen mallinnus tehtävä viimeistään kaavam muutoksen yhteydessä
- Muuttaa tiedonhallinnan lisäksi suunnittelua ja suunnittelukulttuuria:
  - Tietokannan kautta työn alla olevat kaavat muidenkin näkösalle
  - Elinkaarisääntöihin tarvitaan selkeät ohjeet prosessien näkökulmasta
- Tiedon vertailtavuus (eri kunnat) ja yhteentoimivuus konsulttien välillä paranee
- Ratkaistavia asioita: dokumenttien tallennuspaikka, henkilötietojen käsittely (esim. mielipiteet)
- Vaikuttaa tietojärjestelmiin, rekistereihin, rajapintoihin sekä prosesseihin
- Elinkaaritiedon ylläpitäminen haastavaa

Tekniset kysymykset

Tietomallin mahdolliset laajennokset

Plussat

- Saadaan talteen tietoa, joka muuten jäisi ”levyn kulmalle”
- Mahdollistaa tiedonkeruun kaava-alueen laajemmalla alueella (esim. asukaskyselyt)
- Kansalaishavainnot ja luonnokset voisivat olla lähdeluettelomaisesti mukana tietomallissa
- Palvelee osallistumisen kehittämistä

Miinukset

- Varsinaisen kaavatiedon osalta ei tulisi tehdä laajennoksia (yhteentoimivuus kärsii)
- Voi aiheuttaa sekaannusta
- Malli kannattaa pitää simppeleinä
- Tulisi pysyä viranomaistyökaluna
- Erilaiset lähtötiedot ovat niin moninaisia, että tarkka mallintaminen voi olla mahdotonta
- Liian iso askel otettavaksi

Tulevaisuuden visiot

Tulevaisuuden visioiden mahdollistaminen

Kyllä

- Mahdollistava
- Vertailukelpoisuus

Toivottavasti...

- Klikkaamalla kohteen kaikki kaavatiedot
- Paikallinen tieto mukana (esim. yleiskaavan suunnitteluohjeet)

Mikäli...

- Huomioidaan asema- ja yleiskaavojen erot, kaavayksikkö, tonttijako, geometriatyypit

Epäilyttää

- Yhteentoimivuus kaupunkimallien (3D) kanssa
- Vaihtoehtojen laatiminen vaikeutuu, jos malli edellyttää liian tarkkaa ja yksityiskohtaista tietoa. Heikentää suunnittelun laatua.
- Voi vaikeuttaa visiointia
- Tulevaisuuden maankäytön suunnittelun tarpeet
- Teknisesti voi tulla yllätyksiä
- Edellyttää käyttäjältä teknistä osaamista (esim. SQL?)
- Tarvitaan selkeät periaatteet, joita kunnissa noudatetaan
- Tietomallin kehittäminen ja täydentäminen tärkeää
- Kaikki tarpeet ei huomioitu (esim. katurakentaminen)
- Hitaus ja häiriöalttius (jos pilvipalvelu)

Vapaa palaute

Vapaa palaute 1/2

- Työläs kysely, projekti on edennyt nopeasti ja osallistuminen työhön on ollut vaativaa – tarvitaan lisää aikaa ja konkretiaa
- Pienten teknisten kaavamuutosten mahdollistaminen suoraan ajantasakaavaan tulisi mahdollistaa
- Tulevaisuuden suunnittelun tarpeet eivät näy tietomallissa (elinkaari, monikäyttöisyys, muunneltavuus, toimintojen sekoittuneisuus, olemassa olevan rak.ympäristön kehittäminen, CO2, kiertotalous, resurssiviisaus, ...)
- Tiedon rakenteisuus ja koneluettavuus varmistettava (tietomalli ei takaa)
- Tietomallin hyödyntäminen koko kaavoitusprosessin ajan (vireilletulosta alkaen)
- Tietomallin testaus käytännössä välttämätöntä
- Käyttöönotto edellyttää: pakollisuutta, ohjelmistoja, resursseja, ohjeistusta
- Kuntien kaavoituksen tarpeet kehittämisen keskiöön!

Vapaa palaute 2/2

- Tietomalli on sparrausprosessin aikana kehittynyt parempaan, yksinkertaisempaan ja ymmärrettävämpään suuntaan
- Huomioitava vaihekaavojen sujuva toteuttaminen (esim. valtuustokausittain päivitettävä yleiskaava)
- Tiedonsiirto kunnista viranomaisille pitää yksinkertaistua ja yhtenäistyä (tieto toimitetaan kerran ja yhden tietomallin mukaisena)
- Viestintään tarvitaan konkreettisia esimerkkejä lisää (esim. miten käytännössä kaavamääräyksiä tullaan tekemään)
- Koodistoissa paljon kehitettävää: tarkasteltava sekä nykykaavoja että tulevaisuuden tarpeita
- Tietomalli tukeutuu liikaa vanhaan
- Vanhojen kaavojen digitointi edellyttää asiantuntijuutta ja resursseja
- Kaavat ovat kuntien tieto-omaisuutta: ratkaistava käyttöoikeudet ja taloudellisen lisäarvon ohjaaminen kunnille
- Laadullisen tiedon ilmaiseminen tietomallissa: korostuuko mitattava tieto arvojen kustannuksella (esim. arkkitehtuuri, ympäristöarvot, kaupunkikuva, visiot).
- Koodistoja tulee kehittää yhteistyössä kaavoituksen kanssa

Twitter-palautteet

Onko tässä jotakin samankaltaista kuin USA:n käytännöissä? Eikös siellä ole osavaltiolainsäädännössä noin 10-20 sallittua kaavamääräystä, jota saa yleiskaavatasolla käyttää? Vai olenko väärässä?

Puhutaanko nyt kaavoista, kaavatiedoista ja -määräyksistä vai suunnittelusta kokonaisuudessaan? Digin isona riskinä on se, että entistä yksityiskohtaisempia asioita viedään kaavaan, mikä heikentää kaavan toteutettavuutta ja rajoittaa toteuttajan innovointia.

Tietomallin luokat vaikuttavat rakentuvan perinteiseen luokka-ajatteluun esim. että meillä olisi jatkossakin kaupunkialueita, joita suunnitellaan "asuinkerrostaloalueiksi" eikä kaupunkialueiksi. Tai voisiko "pientaloalue" olla "lähipalvelujen yhdyskunta"?

Riski, että tarkat käyttötarkoitustyypit tuottavat yksipuolisia alueita tai kaava-alueet ovat lähtökohtaisesti postimerkkejä. Nyt logiikkana: yksittäiset käyttötarkoitukset, joita voi yhdistää. Pitäisi olla: geneerinen käyttötarkoitus, joka voi sisältää x, XX,...

Johtopäätöksiä

Johtopäätökset sanastosta

- Termit pääosin hyväksyttävissä
- Määritelmiin esitetään kehittämisehdotuksia ja tarkennuksia
- ”Yhteisesti sovittu” herättää kysymyksiä

Johtopäätökset koodistoista

- Koodistojen kehittämistyötä jatkettava tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa (erityisesti käyttötarkoituuslaji ja kaavamääräyslaji-koodistot)
- Määritelmissä ”Yhteisesti sovittu” herättää kysymyksiä.
- Ylläpidolle kehitettävä vuorovaikutteinen ylläpitoprosessi.
- Vaikutukset kuntien nykyjärjestelmiin arvioitava ja minimoitava.
- Nykykaavojen ja tulevaisuuden tarpeet vaikeasti yhteensovitettavissa: Termistöt tuntuvat vanhanaikaisilta suhteessa tuoreimpiin yleiskaavoihin.
- Laajennettavuudesta ristiriitaisia näkemyksiä – harkittava tarkkaan
- Esimerkkejä tarvitaan lisää rakennusoikeuden ilmaisemisesta: lisärakennusoikeudet, minimirakennusoikeudet
- Kaava-asiakirjojen roolia selkeytettävä (Kaavaselostus liitteineen, kaava määräyksineen ja merkintöineen, OAS) suhteessa muuhun kaavan liitteenä olevan aineistoon ja lähtötietoaineistoon.
- Yleis- ja asemakaavojen ohjaustarpeidet erot eivät riittävästi mahdollistu:

• Harkittava yhteisen käyttötarkoituuslaji-koodiston eriyttämistä

Johtopäätökset: Tietomallin kehittäminen

- Teknisesti tietomallia pidetään melko toimivana
- Arvioitava, miltä osin asema- ja yleiskaavan tietomallit voivat olla yhtenevät (erityisesti käyttötarkoitustyyppi ja sijainnin sitovuuden laji – koodistot)
  - Yleiskaavan suunnitteluohjeet tietomallissa
- Varmistettava kaavamuutosten ketteryys (vaihekaava, rullaava yleiskaava)
- Yhteydet muihin tietomalleihin
  - Tonttijaon ja kiinteistönmuodostuksen suhde kaavan tietomalliin
- Ohjeistus:
  - Tiedon koneluettavuus varmistettava soveltamisohjeissa
  - Dokumentaatio ja esimerkitapaukset, hankintaohjeet
  - Tietojen pakollisuus ja vapaaehtoisuus selkeästi esiin
- Hallintamalli:
  - Tietomallin ja määritysten kehittämisen periaatteet vuorovaikutteisena käytäntönä
- Tietomallia kehitettävä:
  - Lähtötietoihin liittyvät kaavamääräykset (esim. pv-alueet)
  - Suojeluarvojen ilmaiseminen
  - Kaavan liitteiden välinen linkitys (mielipide – vastine)

Johtopäätökset: Soveltamisohjeet

- Ohjeistus:
  - Tiedon koneluettavuus varmistettava soveltamisohjeissa
  - Dokumentaatio ja esimerkkitapaukset, hankintaohjeet
  - Tietojen pakollisuus ja vapaaehtoisuus selkeästi esiin

Johtopäätökset jatkotyöhön

- Tietomallien ja RYTJ:n käyttäjäkeskeinen kehittäminen
  - Kuntien tarpeet kehittämisen keskiöön!
  - Tiedon kattavuus tiedon hyödyntäjien näkökulmasta
  - Prosessien kehittäminen ja kaavatiedon elinkaaren hallinta
  - Uudistettavien koodistojen tunnistaminen
- Kaavatietoa tarkasteltava kokonaisuutena:
  - Selostuksen rooli kaavan sisältöä avaavana ja taustoittavana muistettava
  - Rakenteistetaan myös OAS ja selostus
- Käytännön toteutuksessa huomioitavaa:
  - Voimassa olevien kaavojen digitointi
- Vaikutusten arviointi:
  - Vaikutukset kuntien tietojärjestelmiin, rekistereihin, rajapintoihin, asianhallintajärjestelmiin ja arkistointiin, kuntarekistereihin, paikkatietojärjestelmiin
- Visualisoinnin kehittäminen:
  - Yleiskaavan esitystapa tulee olla räätälöitävissä
  - Nykyisten merkintöjen visualisointitavasta esitys
  - Käytettävyydessä muistettava: visuaalinen havaitseminen nopeampaa kuin tekstin lukeminen
  - Kaavatiedon visualisointi (luettavuus, havainnollisuus, nopea tunnistaminen)

Johtopäätökset jatkotyöhön

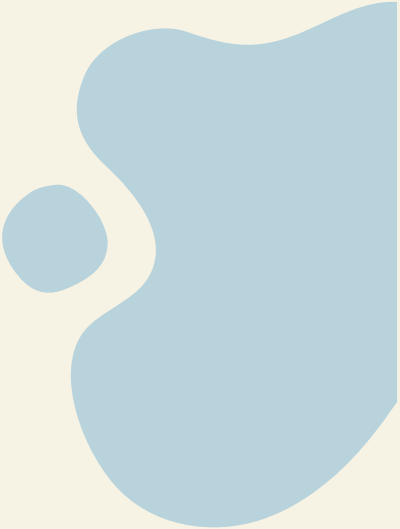
- Prosessien ja toiminnan kehittäminen:
  - Käytännön testaus ja sovittaminen muihin prosesseihin tärkeää
  - Muutos tarkoittaa suunnittelukulttuurin uudistumista monella tavalla
  - Uudistuksessa pitäisi ottaa vahvempi suunta tulevaisuuden kaavoitukseen (erityisesti koodistot)
- Osaamisen kehittäminen:
  - Paikkatieto-osaaminen ja tietomallipohjaisen kaavan hankintaosaaminen kunnissa
  - Tiedonhallinnan osaaminen
  - Muutosjohtaminen, muutosagentit
- Yhteistyön kehittäminen: kuntien välinen yhteistyö (esim. maakunnallisesti)
- Tiedolla ohjattu suunnittelu:
  - Arvokysymykset eivät saa jäädä mitattavien tekijöiden varjoon (selostuksen rooli?)
  - Mahdollisuus nostaa kaavoituksen merkitystä ja arvoa kaiken kokoisissa kunnissa
Let's make KAAVOITUS great again! ;-)

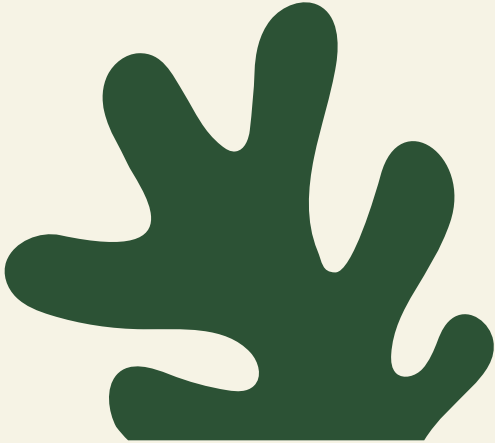
Johtopäätökset MRL-uudistukseen

- MRL-uudistuksessa linjattavaa:
  - Pienten teknisten muutosten tekeminen ajantasaiseen kaava-aineistoon
  - Tietomallivaatimus, muutosten sitominen asetukseen, lakimuutosten vaikutus tietomalliin
  - RYTJ:iin liittyvät seikat
  - Tiedon käyttöoikeudet ja taloudellisen hyödyn kohdistuminen
  - Siirtymäaika
  - Muutoksen rahoittaminen
  - Yhteiskehittämisen malli asetukseen?
- RYTJ:
  - Tiedon tulee välittyä suoraan automaattisesti kunnan tietojärjestelmästä RYTJ:iin (mitä tällä käytännössä tarkoitetaan, vaihe, menettely?)

**Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment**

**Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment**

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi